

A szükségletek felismerésén, a tanulási folyamat önálló tervezésén, kivitelezésén és az önértékelésen kívül az önirányításhoz szükséges: (a) *önelfogadás* vagyis pozitív tanulói énkép, (b) *belső motiváltság*, amely a tanulási tevékenységet külső kényszer nélkül is fenntartja, (c) kíváncsiságból, játékoságból stb. fakadó *nyitottság* a problémákra, új élményekre, (d) *rugalmasság* a célkitűzésben és a tanulási módszerekben (e) *autonómia*: részvétel olyan tanulási folyamatban, melyet a tanuló kulturális környezete esetleg nem talál értékesnek.

Az oktatási modell kiválasztásakor a legfontosabb szempont – a személyiségben előidézendő változásoknak megfelelően – az *önállóság biztosítása*. A tanulás tartalmában, módszerében, helyében és időbeosztásában érvényesülő változatosság a tanulót döntések elé állítja, lehetővé teszi változatos „stratégiák” kipróbálását, és az egyénileg legmegfelelőbb tanulási forma megtalálását. Az értékelés sarkalló *funkciói* domborodnak ki, így a tanár egyre inkább segítőtárrá válik, aki a folyamatos visszacsatolást biztosítja. Az oktatás demokratizálását szolgálja a közös tervezés, munkavégzés, értékelés. Ilyen körülmények között a tekintélyt nem a hivatalos státusz, hanem a *rátermettség* alapozza meg. A tanulók belső motivációját a játékos, kíváncsiságot, meglepetést ébresztő, ellentmondásokat feltáró *problémákra alapozott* oktatás segíti elő. Változatos iskolán kívüli tevékenységek megszervezésével jóval szélesebb szerepkörre készít fel az iskola. A fenti elvek szerint lezajló oktatási folyamatban kifejlődnek és érzékelhetővé válnak a célkitűzésben leírt személyiségjegyek. Ezek értékelésében természetesen a belső ágens végezte minőségi elemzések dominálnak, így például a résztvevők megfigyelései, esettanulmányok, történeti módszerek.

A permanens önműveléssel foglalkozók nehéz helyzetben vannak, hiszen a világon még sehol sem valósult meg ez a koncepció a maga teljességében. Az értékelés korszerű elméletének kidolgozásával Skager ezt igyekezett elősegíteni.

*

Az UIE hamburgi intézetének kiadványai renkívül izgalmas problémákat feszegetnek. Az ezeket életre hívó gazdasági-társadalmi változások hazánkban is egyre sürgetik a közoktatási és közművelődési rendszer átalakítását, integrálását. A szerzők szemléletében tükröződik, hogy az iskolarendszer vizsgálata elképzelhetetlen a társadalmi változások és a művelődési rendszer egészének komplex elemzése nélkül. Elméletük lényege az a meggyőződés, hogy *a formális iskoláztatás mai éles elhatárolódása a permanens művelődés kötetlenebb formáitól csak időleges*. Ha mégis ezen belül vizsgálódnak, ezt azért teszik, hogy a pedagógiai gyakorlat átforgalmazásával a tanulókat felkészítsék a társadalom egészét majdan átható művelődési rendszer felhasználására, az „örök tanuló” ma még alig ismert szerepére. A művek nemcsak korszerű szemléletükkel, hanem értékes gyakorlati útmutatásaikkal is szolgálgják a hazai és a nemzetközi pedagógiai gyakorlatot.

Orbán Éva

I. A. KAIROV (1893–1978)

A múlt év végén, életének 85. évében elhunyt *Ivan Andrejevics Kairov*, a szovjet neveléstudomány kiemelkedő képviselője.

Kairov neve összefonódott az új szocialista pedagógia és a szovjet iskola kialakulásával. Mindkettőnek kezdettől fogva tevékeny, alkotó munkása volt, egészen haláláig.

1893-ban született Rjazanyban. A moszkvai egyetem elvégzése után először pedagógusként dolgozott, majd különböző felsőoktatási intézmények pedagógiai tanszékének vezetője lett. Az Orosz Szovjet Szocialista Köztársaság Neveléstudományi Akadémiájának megalakulásától, 1944-től tagja volt, 1946-tól pedig több mint húsz éven át elnöke. 1949–1956 között az OSZSZK közoktatásügyi minisztériumát vezette.

A neveléstudomány és a közoktatástervezés számos elméleti problémájával foglalkozott. Kutatásai elsősorban az eszmei-politikai nevelés, a politechnikai oktatás, az iskola és élet összekapcsolásának kérdéseire irányultak. Komplex módon vizsgálta a gyermekekben az oktatási-nevelési folyamat hatására végbemenő erkölcsi tulajdonságokat, s kísérleti erkölcsi nevelési rendszert dolgozott ki az 1–3. osztály számára „*Az erkölcsi nevelés ábécéje*” című könyvében. Módszerei közül külön említést érdemelnek az erkölcsi normák ismeretére és gyakorlati megállapítására szolgáló diagnosztikus módszerek.

Kairov nagy figyelmet fordított az iskola és az élet összekapcsolásának kérdéseire is. „*Az SZKP 21., rendkívüli kongresszusának határozatai és a neveléstudomány feladatai*” című írásában tudományos igényességgel fejtette ki erre vonatkozó nézeteit.

Kairov neve jól ismert a felszabadulás utáni magyar pedagógus nemzedék körében, hiszen a szocialista nevelés elméletével való megismerkedésben nagy szerepe volt az általa írt „*Pedagógia*” című tankönyvnek, amely 1950-ben jelent meg – Gallyas Ferenc fordításában – magyarul. A magyar kiadás előszavában a következőket olvashatjuk: „A Kairov szerkesztette Pedagógia rendszeres elméleti pedagógiai munka, amelynek célja a marx-lenini elvekre támaszkodó szovjet pedagógia elvi és módszertani alapjainak megvilágítása.” A könyv függelékében közli azokat a kritikai észrevételeket, amelyek a könyv megvitatásakor a Szovjetunióban elhangzottak.

Az idő, a neveléstudomány fejlődése természetesen már sok vonatkozásban túlhaladta ezt a tankönyvet, mindez azonban nem csökkenti ennek, illetőleg szerzőjének érdemeit.

I. A. Kairov halálával nemcsak a szovjet neveléstudomány „nagy öregjeinek” egyike távozott az élők sorából, hanem a magyar pedagógiát és pedagógusokat a szocialista fejlődés útján elindító szovjet tudósok egyik kiemelkedő alakja is.

Komár Károly